

รายงานสรุปสาระสำคัญ

การประชุมเรื่อง การส่งเสริมนวัตกรรมทางการเกษตร: บทบาทของ UPOV และการคุ้มครองสิทธิในพันธุ์พืช

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการหารือกลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย

(Promoting Innovation in Agriculture: UPOV and Plant Variety Rights Protection

in Southeast Asia & Focused Group Discussion with Thai Stakeholders)

วันที่ 1 และ 3 กันยายน 2568

จัดโดย IP-Key SEA ร่วมกับสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย สมาคมการค้านวัตกรรมเพื่อการเกษตรไทย

และสำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

วันที่หนึ่ง : 1 กันยายน 2568 เวลา 09.00 – 16.00 น.

ณ ห้องประชุมกรุงเทพ 2 โรงแรมเซ็นทารา แกรนด์ เซ็นทรัลพลาซ่า ลาดพร้าว กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมการประชุม : จำนวน 38 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย และหน่วยงานวิจัย 21 คน

สมาคม 17 คน

รูปแบบการประชุม : ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ และการประชุมกลุ่มย่อย

1. การบรรยายโดยวิทยากร จำนวน 7 ท่าน ได้แก่

1) Mr. Francesco Mattina, President, Community Plant Variety Office, European Union

2) Ms. Sara Piva, Legal and International Cooperation Officer, Community Plant Variety Office, European Union

3) Ms. Yolanda Huerta, Vice Secretary-General, International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV)

4) Mr. Yoshiro Nishimura, Technical/Regional Officer (Asia), International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV)

5) Mr. Trần Quang Vũ, Viet Nam Rice Breeder

6) Mr. Nguyen Thanh Minh, Viet Nam

7) นางสาวธิดากุญแจ แสนอุดม ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร

2. การประชุมกลุ่มย่อย โดยแบ่งผู้เข้าร่วมการประชุมออกเป็น 2 กลุ่ม

1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา

2) กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน/สมาคม

โดยให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นในคำถามเกี่ยวกับหัวข้อมุมมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทยต่อเมล็ดพันธุ์ นวัตกรรม และกรอบกฎหมาย

1. การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร และความหลากหลายทางชีวภาพ ผ่านนวัตกรรม: บทบาทของสิทธิในพันธุ์พืชในเกษตรกรรมที่ยั่งยืน “จากแปลงสู่นโยบาย: การคุ้มครองพันธุ์พืชสนับสนุนเกษตรกร รักษาความหลากหลาย ทางชีวภาพ และสร้างผลกระทบที่เป็นรูปธรรมอย่างไร”

Empowering farmers and biodiversity through innovation: the role of plant variety rights in a sustainable agriculture model “From fields to policies: how PVP supports farmers, safeguards biodiversity, and delivers real-world impact”

ผู้บรรยาย : 1) Mr. Francesco Mattina, President, Community Plant Variety Office, European Union (CPVO)

2) Ms. Sara Piva, Legal and International Cooperation Officer, Community Plant Variety Office, European Union (CPVO)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดศัตรูพืชใหม่ ๆ ความแห้งแล้ง น้ำท่วม และยังส่งผลต่อความปลอดภัยทางอาหาร ประชากรที่เพิ่มขึ้นและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรกินในปัจจุบัน ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพกำลังตกอยู่ในความเสี่ยง ดังนั้นนวัตกรรมการปรับปรุงพันธุ์จึงมีความสำคัญมากในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งสิทธิพันธุ์พืชเป็นทรัพย์สินทางปัญญาแบบหนึ่งที่จะคุ้มครองพันธุ์พืช และมีการคุ้มครองในช่วงเวลาที่จำกัด ช้อยกเว้นสำหรับนักปรับปรุงพันธุ์ทำให้สามารถปรับปรุงพันธุ์ใหม่ได้มากขึ้น ตอบสนองต่อปัญหาทรัพยากรต่าง ๆ และช้อยกเว้นอื่น ๆ เช่น การวิจัย สิทธิพิเศษของเกษตรกรเกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ปลูกต่อได้ หรือจ่ายค่าตอบแทนจากการใช้สิทธิในพันธุ์พืชใหม่ให้นักปรับปรุงพันธุ์ซึ่งถูกกว่าทั่วไป

CPVO เป็นระบบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมั่นใจและความไว้วางใจ การดำเนินงานในระดับสหภาพยุโรป ดำเนินการโดยสำนักงานระดับชาติ แม้ว่าพิธีการและเอกสารต่างๆ จะดำเนินการที่สำนักงานใหญ่ของ CPVO แต่หัวใจสำคัญของการตรวจสอบ คือการทดสอบ DUS ซึ่งไม่ได้ดำเนินการโดย CPVO แต่ดำเนินการโดยสำนักงานตรวจสอบแห่งชาติที่ได้รับมอบหมายที่สามารถปลูกพันธุ์พืชใหม่และประเมินลักษณะเฉพาะของพันธุ์พืชเหล่านั้นได้ CPVO จะตรวจสอบสำนักงานต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นไปตามมาตรฐาน และหลังจากนั้นจึงมอบหมายอำนาจให้ เครือข่ายที่เชื่อถือได้ของสำนักงานตรวจสอบ 23 แห่งทั่วสหภาพยุโรป ส่วนการดำเนินการในระบบ UPOV มีการสร้างเครือข่ายที่หลากหลาย (แบบรวมศูนย์ แบบกระจายศูนย์ และแบบผสมผสาน) เช่น เครือข่ายในประเทศชิลี ซึ่งเกษตรกรจะได้รับประโยชน์โดยมีตัวเลือกที่หลากหลาย ด้วยระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชทำให้เมล็ดพันธุ์ต่างๆ จะเข้าสู่ตลาดได้เร็วขึ้น เกษตรกรสามารถเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ดิน และตลาดของตนได้มากที่สุด และมีความยืดหยุ่นโดยพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองมักช่วยเพิ่มความต้านทานต่อโรคหรือภัยแล้ง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยง เกษตรกรยังคงมีสิทธิบางประการภายใต้ช้อยกเว้น เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชเฉพาะไว้ใช้เองภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด เกษตรกรมีความไว้วางใจ เนื่องจากรู้ว่าพันธุ์พืชที่ซื้อได้รับการทดสอบอย่างถูกต้อง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีเสถียรภาพ โดยสรุปคือการคุ้มครองพันธุ์พืชไม่ได้เกี่ยวกับการจำกัดเกษตรกร แต่เป็นการเสริมศักยภาพให้เกษตรกรด้วยเครื่องมือที่ดีขึ้น และทางเลือกที่มากขึ้น

การวิจัยและพัฒนาด้านการปรับปรุงพันธุ์พืชมีการลงทุนสูง ความเสี่ยงสูง การลงทุนมีระยะเวลายาวนาน 8-12 ปี นับจากการผสมข้ามพันธุ์ครั้งแรกจนถึงพันธุ์เชิงพาณิชย์ อัตราความล้มเหลวสูงโดยสายพันธุ์ที่เข้าขายหลายสายพันธุ์ไม่ผ่านการทดสอบ DUS/VCU หรือไม่ผ่านการยอมรับของตลาด มีเพียงเปอร์เซ็นต์เล็กน้อยเท่านั้นที่เข้าสู่ตลาดเชิงพาณิชย์ การทดลองภาคสนามอย่างต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (จีโนมิกส์ ฟีนอไทป์ การตัดแต่งยีน) รวมถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการรับรองทำให้มีต้นทุนสูง นอกจากนี้ยังมีต้นทุนเกิดขึ้นหลายปีก่อนที่จะมีรายได้ ผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ยังไม่แน่นอน และบริษัทที่ปรับปรุงพันธุ์มีการลงทุน 10-20% ของยอดขายในการวิจัยและพัฒนา ซึ่งสูงกว่าหลายอุตสาหกรรม แม้แต่ในอุตสาหกรรมยา (โดยเฉลี่ยประมาณ 15%) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการคุ้มครองโดยเครื่องมือทรัพย์สินทางปัญญา เช่น CPVR และสิทธิบัตรช่วยคืนทุนและกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม

ด้านความหลากหลายทางชีวภาพมีนักวิจารณ์บางคนโต้แย้งว่าการคุ้มครองพันธุ์พืชลดความหลากหลายทางชีวภาพ แต่หลักฐานกลับแสดงให้เห็นตรงกันข้าม ด้วยการให้รางวัลแก่นวัตกรรม การคุ้มครองพันธุ์พืชจึงจูงใจให้นักปรับปรุงพันธุ์ลงทุนในพืชและลักษณะเฉพาะที่หลากหลาย สิ่งนี้นำไปสู่การพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ๆ หลายพันสายพันธุ์ในยุโรปในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่ในธัญพืชหลักเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพืชผัก ไม้ผล ไม้เถาไม้เนื้อไม้ และไม้ประดับอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ข้อยกเว้นของนักปรับปรุงพันธุ์ยังทำให้มั่นใจได้ว่าพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองทุกพันธุ์สามารถกลายเป็นพ่อแม่พันธุ์ของพันธุ์พืชในอนาคตได้ ซึ่งช่วยให้แหล่งพันธุกรรมยังคงเปิดกว้างและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นการคุ้มครองพันธุ์พืชจึงไม่ได้ปิดประตูความหลากหลายทางชีวภาพ แต่กลับช่วยให้ความหลากหลายทางชีวภาพยังคงดำรงอยู่และเติบโตต่อไปได้

หนึ่งในจุดแข็งที่สำคัญของแบบจำลองสหภาพยุโรป คือ การทำให้เกิดความสอดคล้องของมาตรฐานทางเทคนิค โดยประเทศสมาชิกทุกประเทศใช้มาตรฐานเดียวกันสำหรับการทดสอบ DUS เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน ทำให้เกิดความโปร่งใส และทำให้การตัดสินใจรวดเร็วยิ่งขึ้น ในสหภาพยุโรปมีความหลากหลาย แต่ละประเทศสมาชิกมีสภาพภูมิอากาศ พืชผล และประเพณีของตนเอง แต่ด้วยการใช้มาตรฐานเดียวกันภายใต้ UPOV ทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงเคารพความหลากหลาย อีกทั้งในระดับนานาชาติ การทำให้สอดคล้องกันนำมาซึ่งประโยชน์เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ประเทศชิลีที่เพิ่งดำเนินการยอมรับรายงาน DUS ที่ส่งไปยังสหภาพยุโรปโดยอัตโนมัติเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้การคุ้มครองสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืชในชิลีที่ได้รับคำขอแล้วกว่า 40 คำขอ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของมาตรฐานสากลที่สอดคล้องกันอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยลดความซ้ำซ้อนของการทดสอบ ลดต้นทุนสำหรับนักปรับปรุงพันธุ์ และเร่งการเข้าถึงการคุ้มครอง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรเข้าถึงนวัตกรรมได้เร็วขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้กรอบ UPOV และประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สิทธิในพันธุ์พืชมักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการผูกขาด ซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่ใช่เครื่องมือในการผูกขาดนวัตกรรม ตรงกันข้าม สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเครื่องมือในการเร่งการเข้าถึงนวัตกรรม การสร้างสภาพแวดล้อมที่คาดการณ์ได้และโปร่งใส ช่วยให้มีมั่นใจได้ว่าพันธุ์พืชใหม่ ๆ ที่ได้รับการปรับให้เหมาะสมและยั่งยืนกว่าจะเข้าถึงเกษตรกรและผู้บริโภคได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการ

แข่งขันของสหภาพยุโรป แนวทางปฏิบัติการถ่ายโอนเทคโนโลยีของคณะกรรมการยุโรป (ฉบับปี 2014 ซึ่งยังคงมีผลบังคับใช้) ระบุอย่างชัดเจนว่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้ให้อำนาจในการผูกขาดเสมอไป ในทางตรงกันข้าม สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามักส่งเสริมการแข่งขัน เพราะส่งเสริมการเผยแพร่นวัตกรรมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยที่เพิ่มขึ้น และตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา CPVO ได้มอบสิทธิมากกว่า 70,000 ฉบับ ครอบคลุมพืชผลหลากหลายชนิด ในแต่ละปีมีพันธุ์พืชใหม่หลายพันชนิดเข้าสู่ระบบพันธุ์พืชเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โอกาสทางการตลาด และการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรในยุโรป และนอกยุโรป ด้วยการแบ่งปันมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด

ดังนั้นประเด็นสำคัญ คือ สำหรับเกษตรกรการคุ้มครองพันธุ์พืชเป็นทางเลือกที่มากขึ้น ความยืดหยุ่นที่มากขึ้น และอิสระที่มากขึ้น สำหรับนักปรับปรุงพันธุ์การคุ้มครองพันธุ์พืชเป็นความมั่นคงในการลงทุน และผลตอบแทนจากการกล้าเสี่ยง และสำหรับผู้กำหนดนโยบายการคุ้มครองพันธุ์พืชเป็นเครื่องมือที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่าเชื่อมโยงนวัตกรรมทางการเกษตรเข้ากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นการคุ้มครองพันธุ์พืชจึงไม่ใช่แค่การคุ้มครองพันธุ์พืช แต่เป็นการสร้างแบบจำลองที่ยั่งยืนสำหรับภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้ความไว้วางใจยังเป็นรากฐานระหว่างนักปรับปรุงพันธุ์เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภค ทำให้สอดคล้องด้านเทคนิคกันทำให้เกิดนวัตกรรมรวดเร็วขึ้น ราคาถูกลง และโปร่งใสมากขึ้น ระบบ UPOV ได้สร้างสมดุล โดยมีข้อยกเว้นและข้อจำกัดที่ชัดเจน เพื่อให้มั่นใจว่านวัตกรรมจะให้บริการแก่สังคมโดยรวม สิทธิพันธุ์พืชไม่ใช่อุปสรรค แต่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างนวัตกรรมและความยั่งยืนระหว่างนักปรับปรุงพันธุ์และเกษตรกร ระหว่างพื้นที่เพาะปลูกและนโยบายอีกด้วย

2. เส้นทางการคุ้มครองพันธุ์พืช: ประสบการณ์และมุมมองจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “การเสริมสร้างนวัตกรรม การเข้าถึงของเกษตรกร และการบูรณาการตลาดภูมิภาคผ่านการคุ้มครองพันธุ์พืช”

Pathways to plant variety protection: experiences and perspectives from Southeast Asia
“Strengthening innovation, farmers’ access, and regional market integration through PVP”

ผู้บรรยาย : 1) Mr. Trần Quang Vũ, Viet Nam Rice Breeder

การกำหนดเป้าหมายวิจัยและพัฒนาเพื่อค้นหาข้าวหอมคุณภาพสูงพันธุ์ใหม่เป็นพื้นที่สีเขียวในเวียดนาม จากเอกสารการวิจัยและโครงการวิจัยในประเทศเวียดนาม การวิเคราะห์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองรวมทั้งพันธุ์ที่ได้รับการพัฒนาพันธุ์แสดงให้เห็นว่าไม่มีพันธุ์ข้าวพื้นเมืองใดที่มีคุณภาพมาตรฐานสูงเท่าข้าวหอมมะลิไทย จากการวิจัยหลายปี จึงได้ข้อสรุปดังนี้

- ใช้คุณภาพของ KDML 105 เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพันธุ์ใหม่
- ด้วยประวัติศาสตร์อันยาวนานนับพันปีและประเพณีข้าว ชาวเวียดนามจะสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นซึ่งเหนือกว่ามาตรฐานเหล่านี้อย่างแน่นอน

การวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์ Tainung 20 (VD20) ซึ่งเป็นพันธุ์ที่บริษัทไต้หวันได้ลงทุนในเวียดนาม พันธุ์ VD20 มาจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวหอม INDICA IR841-33-1-3 กับข้าวหอม JAPONICA ปรับปรุงพันธุ์ใหม่ 3 ชนิด ที่มีเมล็ดสั้นและเมล็ดเล็กจากไต้หวัน

การวิจัยยังคงดำเนินต่อไปในภาคสนาม และระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2543 ได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ในฟาร์มวิจัย VD20 คือ พบสายพันธุ์ที่กลายพันธุ์ตามธรรมชาติ มีกลิ่นเฉพาะตัวและเมล็ดยาว Mr. Cua และทีมวิจัยได้รวบรวมพันธุ์ข้าวเหล่านี้ไว้หลายพันต้น และคัดเลือกพันธุ์เหล่านี้มาปลูกในแปลงปลูกต่อไป จนกระทั่งได้ผลิตข้าวพันธุ์ใหม่ออกมาและตั้งชื่อว่า "ST3" ซึ่งพันธุ์ ST3 มีกลิ่นหอมเฉพาะตัวที่เชื่อว่าเหนือกว่าหอมมะลิไทย การค้นพบนี้ถือเป็นก้าวสำคัญในเส้นทางการวิจัย และช่วยกำหนดแนวทางในอนาคตในการค้นหาพันธุ์ที่ดีกว่า

ความร่วมมือกับศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ดาลัต ปี 2545 นักวิจัยได้รับข้าวที่ผ่านการฉายรังสีโคบอลต์-60 เพื่อการประเมินและการปรับปรุงพันธุ์ต่อไป สายพันธุ์ที่ได้รับการฉายรังสี ได้แก่ ข้าวเหนียวม่วง Ha Giang ข้าวแดง ST3 และข้าว Tam Xoan Hai Hau หลายสายพันธุ์จากภาคเหนือของเวียดนาม การกลายพันธุ์ ST3 ที่ได้รับรังสีแกมมา โคบอลต์ 60 ช่วยขจัดภาวะไวต่อช่วงแสง ทำให้สามารถปลูกพืชได้ 2 ครั้งต่อปี และเพิ่มผลผลิตเป็น 2 เท่า การประเมิน การกลายพันธุ์และการคัดเลือกตัวแปรที่มีแนวโน้มดีได้ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2546-2547 เพื่อ สร้างลูกผสม การทดลองการผสมข้ามสายพันธุ์ที่ซับซ้อนเริ่มในปี 2547 โดยได้เริ่มการทดลองการผสมข้ามสายพันธุ์ที่ซับซ้อน 5 รายการ โดยใช้พันธุ์พ่อแม่ 4 ถึง 7 พันธุ์ พันธุ์เหล่านี้มาจากแหล่งเก็บเชื้อพันธุกรรม (Gene Bank) ที่มีอยู่จาก โครงการปรับปรุงพันธุ์ก่อนหน้านี้ และพันธุ์ที่ได้รับจากสถาบันวิจัยนิวเคลียร์ดาลัต

ปี 2551 การเปิดตัว ST 19 และ ST20 ประสบความสำเร็จ โดยเริ่มการทดลองผสมข้ามเพิ่มเติมเพื่อแก้ไข ข้อบกพร่องด้านคุณภาพของ ST 19 และ ST 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสม่ำเสมอของเจลที่ต่ำกว่า (<65 มม.) เมื่อเปรียบเทียบกับ KDM 105 รุ่นมาตรฐาน (80 มม.) ต่อมาในปี 2557 การพัฒนาและการเปิดตัว ST21, ST22, ST24 และ ST25 ประสบความสำเร็จ ซึ่งเหนือกว่า KDM 105 รุ่นมาตรฐาน

ปี 2557-2560 มีการประเมินระดับชาติและการประเมินมูลค่าการเพาะปลูกและการใช้ประโยชน์ (VCU) กระบวนการประเมินระดับชาติสำหรับพันธุ์ข้าวใหม่ เหล่านี้เริ่มต้นในปี 2557 และเสร็จสิ้นในปี 2560 หลังจากการ ประเมิน VCU สำเร็จแล้ว จึงได้รับการคุ้มครองสำหรับข้าวพันธุ์ ST24 และ ST25 ในปี 2562 กระทรวงเกษตร และพัฒนาชนบทของประเทศเวียดนามได้ให้การรับรองระดับชาติแก่ข้าวพันธุ์ ST24 และ ST25 ซึ่งเป็นบริษัทเอกชน แห่งแรกและแห่งเดียวจากเวียดนามที่ได้รับรางวัล "ข้าวที่ดีที่สุดในโลก" ถึงสองครั้งจากพันธุ์ข้าวที่เป็นกรรมสิทธิ์ ของบริษัท ต่อมาในปี 2560-2561 ข้าวพันธุ์ ST 24 ติดอันดับ 3 พันธุ์ข้าวที่ดีที่สุดในโลก ปี 2562 ข้าวพันธุ์ ST 25 ครัวร์างวัล "ข้าวที่ดีที่สุดในโลก" ครั้งแรก ปี 2563- 2565 ข้าวพันธุ์ ST 24 และ ST 25 ได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 4 พันธุ์ข้าวที่ดีที่สุดในโลกอย่างต่อเนื่อง และปี 2566 ข้าวพันธุ์ ST 25 ครัวร์างวัล "ข้าวที่ดีที่สุดในโลก" ครั้งที่ 2 ตอกย้ำความเป็นผู้นำของเวียดนาม

ในช่วงระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2545-2560) เกษตรกรมีกำไรรวมเพิ่มขึ้นกว่า 400 ล้านเหรียญสหรัฐ จากการปลูกข้าวพันธุ์ ST3 และ ST5 มีการปลูกพันธุ์ ST25 มากถึง 200,000 เฮกตาร์ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เท่านั้น รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้นถึง 50 เปอร์เซ็นต์ในช่วงฤดูกาลหลักเมื่อเปรียบเทียบกับพันธุ์พื้นนุ่มอื่น ๆ เนื่องจาก ผลผลิตที่สูงขึ้น ทนทานต่อโรค และมีความต้องการของตลาดสูง เปลี่ยนข้าวเวียดนามจากคุณภาพต่ำสู่คุณภาพสูง ด้วยราคาส่งออกระดับพรีเมียม นอกจากนี้พืชหมุนเวียนข้าวและกัญฮันเป็นเอกลักษณ์ของเวียดนามยังส่งเสริม

ความยั่งยืนด้วยการที่เกษตรกรกำจัดความเค็มออกก่อนปลูกเพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของดิน ป้องกันการเกิดเกลือ
เกษตรกรนำวิธีการการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง (Alternate Wetting & Drying (AWD)) มาใช้ซึ่งจะช่วยลดการ
ปล่อยก๊าซมีเทน ตลอดจนปรับปรุงผลผลิตและคุณภาพข้าว

ผลกระทบของการคุ้มครองพันธุ์พืชสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักปรับปรุงพันธุ์ ส่งผลให้มีการลงทุนด้าน
การวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาพันธุ์ใหม่หรือปรับปรุงพันธุ์ที่มีอยู่ รับประกันว่าเกษตรกรจะสามารถเข้าถึงพันธุ์พืช
ที่ได้รับการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์แท้คุณภาพสูง ส่งผลกระทบต่อการค้ารังสีฟอสเฟต ส่งเสริมแบรนด์ใหม่และการเข้าถึงตลาดใหม่

เวียดนามจำเป็นต้องมีการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวดยิ่งขึ้น มีบริษัทมากกว่า
30 บริษัทจาก ทั่วโลกพยายามจดทะเบียน "ST25" หรือ "ST 25 ข้าวที่ดีที่สุดในโลก" เป็นเครื่องหมายการค้า
ผลิตภัณฑ์ข้าวปลอมในตลาดพยายามแสวงหากำไรจากการค้าที่ผิดจริยธรรม ผู้ปลอมแปลงกำลังขายเมล็ดพันธุ์ปลอม
โดยเปลี่ยนชื่อเป็น "ST25" หรือขายเมล็ดพืชที่เก็บรักษาไว้ให้กับเกษตรกร ส่งผลให้ผลผลิตลดลงและรายได้ของ
เกษตรกรลดลง กรอบการบังคับใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบันมีความอ่อนปรนมากเกินไปจนไม่สามารถป้องกันการ
ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในเมล็ดพันธุ์
ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยได้นำมาตรฐานข้าวไทยสำหรับการส่งออกมาใช้และใช้เทคโนโลยี DNA ในการระบุความ
บริสุทธิ์และความถูกต้องของผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อคุ้มครองข้าวหอมมะลิตราประจำชาติของประเทศไทย

ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืช: ประสบการณ์และมุมมองจากประเทศเวียดนาม

ผู้บรรยาย : 2) Mr. Nguyen Thanh Minh, Viet Nam

การพัฒนาการคุ้มครองพันธุ์พืชของประเทศเวียดนามเพื่อเข้าเป็นภาคีสมาชิก UPOV ประเทศเวียดนาม
เริ่มมีการนำระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชเข้ามาใช้และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองพันธุ์พืช ในช่วงปี ค.ศ.
1995 - 2000 ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 2000 – 2006 มีความสนใจและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิก UPOV
1991 และได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกรายที่ 63 ในปี ค.ศ. 2006 และใช้ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชตาม UPOV 1991
ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจาก UPOV และประเทศสมาชิก UPOV ด้านการเสริมสร้าง
หน่วยงานการคุ้มครองพันธุ์พืชและศูนย์การปลูกทดสอบ DUS รวมถึงกฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ต่อมาในปี
ค.ศ. 2008 เวียดนามเข้าร่วมกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคภายใต้ขอบเขตของ EAPVPF โดยได้รับความช่วยเหลือ
ทางเทคนิคจาก UPOV ในโครงการ e-PVP Asia หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการคุ้มครองพันธุ์พืชของประเทศ
เวียดนามอยู่ภายใต้กระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Agriculture and Environment; MAE)
กรมการผลิตและคุ้มครองพืช (Plant Production and Protection Department; PPPD) คือ สำนักงานคุ้มครอง
พันธุ์พืช และศูนย์ทดสอบพืชแห่งชาติ (National Center for Plant Testing; NCPT) ซึ่งมีสถานปลูกทดสอบ DUS
ทั้งหมด 5 แห่ง ภายหลังจากได้เข้าร่วมสมาชิก UPOV 1991 แล้วได้ดำเนินการเกี่ยวกับการร่วมยอมรับรายงาน
การปลูกทดสอบ DUS กับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ได้แก่ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ สหภาพยุโรป สิงคโปร์ เกาหลีใต้
และไต้หวัน และพบว่าจำนวนผู้ยื่นขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่เพิ่มมากขึ้นทั้งจากภายในประเทศและภายนอก

ประเทศ เกษตรกรสามารถเข้าถึงพันธุ์ใหม่ได้มากขึ้น ซึ่งเป็นพันธุ์ที่มีลักษณะดี ผลผลิตสูง ต้านทานโรค และมีการนำพันธุ์เข้าจากต่างประเทศมาจตุ้มครองมากขึ้น เนื่องจากเวียดนามมีกฎหมายที่คุ้มครองพันธุ์พืชที่มีประสิทธิภาพสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุนจากต่างประเทศได้

ประโยชน์ของ UPOV 1991 ทำให้การแนะนำส่งเสริมพันธุ์พืชใหม่มีความเฉพาะทางมากขึ้นเมื่อมีระบบการคุ้มครองพันธุ์พืช นักปรับปรุงพันธุ์ผลิตพันธุ์พืชใหม่ได้ จตุ้มครองพันธุ์พืชใหม่และขายสิทธิอนุญาตให้บริษัทผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่ายให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งผลทำให้มีการบริการที่ดี และคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดีขึ้น เนื่องจากมีระบบการผลิตและการจัดการที่ดี ซึ่งมีนักปรับปรุงพันธุ์จากหลากหลายภาคส่วน เช่น เกษตรกร บุคคลทั่วไป นักวิจัย บริษัท สถาบันวิจัยสาธารณะ เป็นต้น

พันธุ์พืชใหม่ส่งผลให้ผลผลิตและคุณภาพมีเพิ่มมากขึ้น โดยในปี ค.ศ. 2006 ผลผลิตข้าวอยู่ที่ 4.9 ตันต่อเฮกตาร์ ในขณะที่ปี ค.ศ. 2023 มีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 6.1 ตันต่อเฮกตาร์ ผลผลิตที่มากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพืช 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และมันเทศ ทำให้ GDP ของภาคการเกษตรของประเทศเวียดนามสูงขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลมีการสนับสนุนและให้งบประมาณลงทุนเพื่อให้มีการปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชากร ตัวอย่างพันธุ์พืชใหม่ที่ประสบความสำเร็จในประเทศเวียดนามคือ ข้าวพันธุ์ ST25 ซึ่งเป็นข้าวคุณภาพดีที่เกิดขึ้นมาได้เนื่องจากการมีระบบคุ้มครองพันธุ์พืชที่ดี และได้รับรางวัลพันธุ์ข้าวที่ดีที่สุดถึงสองครั้งในปี ค.ศ. 2019 และ 2023 และมีราคาส่งออกในตลาดโลกสูงกว่าข้าวทั่วไป 3 เท่า ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำพันธุ์ข้าวใหม่คุณภาพสูงมาใช้ นอกจากนี้ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมให้มีการนำพันธุ์พืชใหม่ที่ดีจากต่างประเทศเข้ามาอีกด้วย เช่น ไม้ผล ไม้ดอก และพืชผัก ส่งผลให้มีการนำเทคนิคใหม่ ๆ โอกาสงานใหม่ ๆ ในการเพาะปลูกจนถึงการแปรรูป และการกระจายผลผลิตเพื่อการส่งออกและใช้ภายในประเทศ และยังสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ใหม่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบัน ในส่วนภาครัฐบาลมีแผนยุทธศาสตร์ด้านทรัพย์สินทางปัญญา 10 ปีข้างหน้า เพื่อส่งเสริมภาคการเกษตร โดยมีโครงการพัฒนาระบบการคุ้มครองพันธุ์พืช และโครงการด้านเมล็ดพันธุ์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการวิจัยและพัฒนาพันธุ์

3. บทบาทของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (UPOV) และผลกระทบที่ได้รับจากการส่งเสริมการคุ้มครองพันธุ์พืชเพื่อการพัฒนา

“การเสริมสร้างกรอบกฎหมายเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรม ความยั่งยืนทางการเกษตร และการเติบโตทางเศรษฐกิจ”

The role of UPOV and its impact on promoting plant variety protection for development
“Strengthening legal frameworks to foster innovation, agricultural sustainability, and economic growth”

ผู้บรรยาย : Mr. Yoshiro Nishimura, Technical/Regional Officer (Asia), International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV)

ประโยชน์ของระบบ UPOV รวมถึงด้านดิจิทัลและความร่วมมือด้าน DUS

1. กระตุ้นนวัตกรรมในการปรับปรุงพันธุ์พืช วิธีการผลิตที่มากขึ้นและดีขึ้นโดยใช้น้ำน้อยลง พื้นที่น้อยลง และปัจจัยการผลิตที่น้อยลง ปรับปรุงพันธุ์พืชที่มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ใช้สารอาหารอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทนทานต่อแมลงและโรคพืช ทนเค็มและแล้ง ปรับตัวเข้ากับความเสี่ยงจากสภาพอากาศได้ดีขึ้น ปรับปรุงพันธุ์พืชโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น การจัดลำดับจีโนม การคัดเลือกด้วย marker การกลายพันธุ์จากการเหนี่ยวนำ และการตัดแต่งยีน ในปี ค.ศ. 2024 ประเทศสมาชิกที่มีการยื่นคำขอคุ้มครองพันธุ์พืชสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ จีน สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา รัสเซีย เนเธอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร ยูเครน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอาร์เจนตินา ซึ่งนักปรับปรุงพันธุ์ต้องมีการจัดการป้องกันและบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับการลงทุน เนื่องจากการปรับปรุงพันธุ์พืชใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง แต่การขยายพันธุ์พืชนั้นสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว

2. ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารของโลก มีคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2050 ประชากรโลกจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 9.1 พันล้านคน และจะส่งผลให้ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น ดังนั้นการให้เกษตรกรเข้าถึงพันธุ์อาหารคุณภาพสูงจึงถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

3. ความร่วมมือระหว่างประเทศ UPOV มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานสากลสำหรับการคุ้มครองพันธุ์พืชในด้านกฎหมาย เทคนิค ดิจิทัล และการฝึกอบรม การปรับปรุงพันธุ์พืชที่ใช้ระยะเวลาสั้นลงและการค้าของพันธุ์พืชใหม่บางชนิดช่วยกระตุ้นให้สมาชิก UPOV คิดค้นวิธีที่รวดเร็วและคุ้มค่าในการได้สิทธิ และ UPOV ยังสำรวจการใช้ข้อมูลและเครื่องมือวิเคราะห์ลักษณะที่แสดงออกตามพันธุกรรม เช่น การวิเคราะห์ภาพ ระบบอัตโนมัติของการรวบรวมข้อมูล/กระบวนการเพื่อช่วยในการตรวจสอบพันธุ์พืช

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการทดสอบ DUS อาจเกี่ยวข้องกับการใช้รายงานผลการทดสอบ DUS จากหน่วยงานอื่น ๆ ข้อตกลงทวิภาคีเพื่อลดความจำเป็นในการทำการทดสอบ DUS ซ้ำซ้อน และการทดสอบ DUS แบบรวมศูนย์ในระดับภูมิภาคหรือระดับโลก ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมีความสำคัญต่อการลดระยะเวลาและลดค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ DUS เพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบความแตกต่างในการทดลองปลูก และให้การคุ้มครองพืชทุกสกุลและทุกสายพันธุ์

4. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงพันธุ์พืชใหม่จากสมาชิก UPOV ช่วยส่งเสริมการค้าของพืชสวน ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเคนยาเป็นผู้ส่งออกไม้ตัดดอกชั้นนำ นักปรับปรุงพันธุ์พืชทุกหลาบบนใจที่จะคุ้มครองพันธุ์กุหลาบใหม่ของตนและนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ในประเทศ มีการลงทุนทางการเงินและทรัพยากรอื่น ๆ ที่สำคัญเพื่อพัฒนาพันธุ์กุหลาบพันธุ์ใหม่ และประเทศเปรูได้กลายเป็นผู้ส่งออกบลูเบอร์รี่รายแรกของโลก โดยมีบลูเบอร์รี่สายพันธุ์ใหม่มากกว่า 60 สายพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองนับตั้งแต่เปรูได้เป็นสมาชิก UPOV

5. ความยั่งยืนทางการเกษตร การใช้ระบบ UPOV เพื่อประโยชน์ของผู้ดูแลพันธุ์พืชป่าพื้นเมือง ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศอาร์เจนตินา ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการนำพันธุ์พืชไปจำหน่ายเชิงพาณิชย์จะถูกแบ่งปันระหว่างนักปรับปรุงพันธุ์และพื้นที่ชุมชนที่ร่วมบริจาคทรัพยากรพันธุกรรมพืชพื้นเมือง และถ้าไรส่วนใหญ่หรือประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ ที่ได้จากการนำพันธุ์พืชไปจำหน่ายเชิงพาณิชย์ จะกลับคืนสู่พื้นที่ของพันธุ์พืชเหล่านั้น สถานะการเข้าร่วม

เป็นสมาชิก UPOV ในประเทศอาเซียน มีดังนี้ 1. เข้าร่วมเป็นสมาชิก UPOV แล้ว ได้แก่ สิงคโปร์ และเวียดนาม
2. เตรียมความพร้อมเข้าร่วม UPOV ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ และฟิลิปปินส์ และ 3. อยู่ระหว่าง
ติดต่อกับ UPOV เพื่อขอความช่วยเหลือในการพัฒนากฎหมาย ได้แก่ กัมพูชา อินโดนีเซีย และไทย

4. การเสวนา: สิทธิในพันธุ์พืชในทางปฏิบัติ – การตอบคำถามและแลกเปลี่ยนมุมมอง

“จากนวัตกรรมสู่ความเป็นจริงของเกษตรกร: บทบาทของระบบคุ้มครองพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

Panel discussion: plant variety rights in practice: addressing questions and exploring perspectives “From innovation to farmers’ realities - an open dialogue on the role of PVP systems in Southeast Asia”

ผู้ดำเนินรายการ : Ms. Sara Piva, Legal and International Cooperation Officer, CPVO

ผู้บรรยาย : 1) Ms. Yolanda Huerta, Vice Secretary-General, UPOV

2) Mr. Francesco Mattina, CPVO President

3) Ms. Thidakoon Saenudom, Director of Plant Standard and Certification Division,
Department of Agriculture, Thailand

คำถาม

1. มุมมองของ UPOV มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะนำไปใช้กับระบบการเกษตรได้หลายระบบหรือไม่ มั่นใจได้อย่างไร

ตอบ Ms. Yolanda Huerta

- UPOV เป็นระบบการทำงานระดับสากลที่มีความหลากหลาย ที่จะตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของเกษตรกร เช่น มีข้อตกลงที่จะให้เกษตรกรเก็บเมล็ดที่เก็บเกี่ยวมาได้
- ในปัจจุบันต้องมีการพัฒนาพันธุ์พืชให้เหมาะสมและทนต่อสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปหรือมีความเหมาะสมกับเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้พืชมีการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตที่ดี ซึ่งนักปรับปรุงพันธุ์ได้พัฒนาพันธุ์ขึ้นมาตามความเหมาะสมและความต้องการในแต่ละพื้นที่ และเกษตรกรได้เข้าถึงพันธุ์พืชใหม่ ๆ ที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ และมีความต้องการเก็บไว้ใช้ในครั้งต่อไป
- ข้อกำหนดในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก UPOV ประเทศนั้นจะต้องมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช สอดคล้องกับ UPOV 1991

2. การคุ้มครองพันธุ์พืชมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างไร

ตอบ Ms. Thidakoon Saenudom

- ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชกับภาคการเกษตรของไทย
- ในปี พ.ศ. 2567 ได้จัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรต่อประเด็นการยกระดับกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของไทยให้เท่าเทียมกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (UPOV 1991) จาก

เกษตรกร โดยได้รับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพที่ภาคการเกษตรต้องการต่อประเด็นดังกล่าว สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) เกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ : ค่อนข้างเห็นด้วย แต่ยังมีข้อห่วงกังวลเนื่องจากยังสับสนระหว่างการขึ้นทะเบียนและการจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และไม่ทราบความแตกต่างของสิทธิบัตรกับการคุ้มครองพันธุ์พืช UPOV 1991

2) เกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลและผู้ส่งออกกล้วยหอมทอง : เห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องการความหลากหลายของพันธุ์พืช ต้องการสิทธิความเป็นเจ้าของพันธุ์ของตน ต้องการระยะเวลาในการคุ้มครองที่ยาวขึ้น 25 ปี ต้องการช่วงทดลองตลาดนานขึ้น 3-5 ปี และต้องการการคุ้มครองพันธุ์ EDV เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเป็นโอกาส

3) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด : เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะผู้ใช้พันธุ์ต้องการเมล็ดพันธุ์ที่ตอบโจทย์ ได้พันธุ์ใหม่ ๆ ผลผลิตสูง ด้านทานโรค หากไทยเข้า UPOV แล้วมีพันธุ์ออกมาให้เลือกใช้มากขึ้น พันธุ์ดีราคาจะแพงคุ้มค่าก็ยินดีจ่าย ต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และพันธุ์เป็นปัจจัยแรกที่เกษตรกรคำนึงถึง

4) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและพืชผัก : เห็นด้วยมาก เพราะจะได้มีพันธุ์ใหม่มากขึ้น มาแก้ปัญหาต่าง ๆ เกิดการแข่งขันมากขึ้น ได้เมล็ดพันธุ์ตรงกับความต้องการ มีพันธุ์ให้เลือกใช้มากขึ้น ผู้ปลูกผักจะไม่นิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกต่อ และต้องการเมล็ดพันธุ์ดี เชื้อมันได้

- อยากให้มองภาพรวมของประเทศไทย ปลายทางคือให้เกษตรกรมีทางเลือกในการเลือกใช้พันธุ์พืชในราคาที่เหมาะสม และสร้างอาชีพให้เกษตรกรที่มีความสามารถในการผลิตพันธุ์ และสร้างความมั่นใจในการลงทุน และในมุมมองของผู้บังคับใช้กฎหมาย ต้องสร้างความสมดุล ป้องกันการละเมิดและลดการทำพันธุ์ปลอม

3. พันธุ์ใหม่ที่มีการคุ้มครองจะทำให้พันธุ์เดิมหายไปหรือไม่

ตอบ Mr. Francesco Mattina

- สหภาพยุโรปมีการนำระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชมาใช้นานแล้ว สำหรับประเทศไทยในแต่ละภาคส่วนมีข้อห่วงกังวลแตกต่างกัน ต้องมีการสร้างการรับรู้และให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ในเรื่องการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ต่อของเกษตรกร ต้องมีกลไกการจัดการในเรื่องดังกล่าวกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชของประเทศไทย ดูแลการให้สิทธิและควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบกับเกษตรกรรายย่อย กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของเกษตรกรและภาคการเกษตรของประเทศ ซึ่งควรต้องหารือกับผู้เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ
- ประเทศไทยเหมาะที่จะเป็นศูนย์กลางเมล็ดพันธุ์ของโลก แต่ต้องมีกลไกที่ดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจให้กับทุกภาคส่วน

การประชุมกลุ่มย่อย (Focused Group Discussion)

การประชุมกลุ่มย่อย: มุมมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทยต่อเมล็ดพันธุ์ นวัตกรรม และกรอบกฎหมาย

ผู้ดำเนินรายการ : ดร. เมทินี ศรีวิวัฒนกุล

ผู้บรรยาย : 1) Mr. Francesco Mattina, CPVO President

2) นางสาวธิดาภุญ แสนอุดม ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช

กรมวิชาการเกษตร

การประชุมกลุ่มย่อยได้แบ่งผู้เข้าร่วมการประชุมออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา และ 2) กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน/สมาคม โดยให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นในคำถามเกี่ยวกับหัวข้อมุมมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทยต่อเมล็ดพันธุ์ นวัตกรรม และกรอบกฎหมาย ซึ่งได้กำหนดประเด็นไว้ 2 คำถาม และสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ท่านคิดว่าประเทศไทยควรสนับสนุนนโยบายเพื่อให้เกิดการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่หรือไม่ หรือควรสนับสนุนในทิศทางใด

กลุ่ม 1

ควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ เนื่องจากจะช่วยสนับสนุนให้เกิดนักปรับปรุงพันธุ์ และสนับสนุนในด้านงบประมาณการปรับปรุงพันธุ์

กลุ่ม 2

ควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ เพื่อให้ได้พันธุ์พืชที่สามารถปรับตัวได้ดีกับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ในปัจจุบัน แต่หากพัฒนาพันธุ์ได้ซ้ำเกิดการนำพันธุ์จากต่างประเทศมาใช้ อาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาพันธุ์ได้ เนื่องจากมีพันธุ์ที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น และการให้สิทธิคุ้มครองพันธุ์จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักปรับปรุงพันธุ์

2. ท่านคิดว่าเราจะใช้ประโยชน์จาก UPOV ให้ตรงกับบริบทของประเทศไทยได้อย่างไร

กลุ่ม 1

- กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของประเทศไทยจะมีความชัดเจนมากขึ้น
- เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลเทคโนโลยีที่ได้มาตรฐาน
- ทำให้ประเทศไทยมีความพร้อมในการเป็นศูนย์ตรวจที่ได้มาตรฐานของอาเซียน

กลุ่ม 2

- ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชช่วยสร้างความมั่นใจให้เกิดการพัฒนาพันธุ์ใหม่
- ประหยัดค่าใช้จ่ายในขั้นตอนการปลูกทดสอบ จากการนำรายงานการปลูกทดสอบจากประเทศสมาชิกมาใช้ในการขอรับความคุ้มครองพันธุ์
- การสนับสนุนจากภาครัฐ ในการทดสอบ DUS และการกำหนดมาตรฐานการทดสอบพันธุ์จากลักษณะทางพันธุกรรม

ภาพประกอบการสัมมนาวัน 1 กันยายน 2568 การบรรยาย

ภาพประกอบการสัมมนาวัน 1 กันยายน 2568 การประชุมกลุ่มย่อย
กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา

ภาพประกอบการสัมมนาวัน 1 กันยายน 2568 การประชุมกลุ่มย่อย
กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน/สมาคม

วันที่สอง : 3 กันยายน 2568 เวลา 09.00 – 16.00 น.

ณ ห้องประชุมปารีส ชั้น 2 โรงแรมเมอร์เคียว จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมการประชุม : จำนวน 68 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ 12 คน สมาคมและบริษัทปรับปรุงพันธุ์
จำนวน 12 คน และเกษตรกร จำนวน 44 คน

รูปแบบการประชุม : ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ และการประชุมกลุ่มย่อย

1. การบรรยายโดยวิทยากร จำนวน 7 ท่าน ได้แก่
 - 1) Mr. Francesco Mattina, President, Community Plant Variety Office, European Union
 - 2) Ms. Sara Piva, Legal and International Cooperation Officer, Community Plant Variety Office, European Union
 - 3) นางสาวธิดากัญญา แสนอุดม ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร
 - 4) ดร. บุญญานาถ นาถวงษ์ นายกสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
 - 5) ดร. กนกวรรณ ชตเชย Group Head, Public & Regulatory Affairs, East-West Seed International Ltd.
 - 6) คุณสุรรุฒิ ศรีนาม บริษัท เรียวฟาร์ม จำกัด
 - 7) ศ. ดร. อภิชาติ วรรณวิจิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เวทีเสวนาและการประชุมกลุ่มย่อย โดยแบ่งเกษตรกรออกเป็น 4 กลุ่ม
 - 1) เกษตรกรผู้ปลูกข้าว
 - 2) เกษตรผู้ปลูกข้าวโพด/พืชไร่
 - 3) เกษตรผู้ปลูกผัก
 - 4) เกษตรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับและไม้ผล

1. สถานะปัจจุบันของการคุ้มครองพันธุ์พืชในประเทศไทย

The Current Status of Plant Variety Protection in Thailand

ผู้บรรยาย : นางสาวธิดากัญญา แสนอุดม ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นระบบกฎหมายเฉพาะ (*sui generis*) ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ประเทศไทยมีเครื่องมือทางกฎหมายสำหรับคุ้มครองสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชภายในประเทศ กฎหมายดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นจากอนุสัญญาระหว่างประเทศสองฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (The International Convention for the Protection of New Varieties of Plants : UPOV) และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD) โดยมีเจตนารมณ์สำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ที่มีคุณภาพสูงและเป็นประโยชน์

ต่อสังคม ตลอดจนอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และพันธุ์พืชป่าอย่างยั่งยืน ภายใต้กฎหมายนี้ ชนิดพืชที่สามารถยื่นขอรับการคุ้มครองได้ต้องเป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 107 ชนิด ได้แก่ กลุ่ม พืชไร่ 21 รายการ กลุ่มพืชผัก 25 รายการ กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ 27 รายการ กลุ่มไม้ผล 27 รายการ กลุ่มพืชใหน้ำ 5 รายการ และกลุ่มเห็ด 2 รายการ โดยผู้ยื่นคำขอจะต้องเป็นนักปรับปรุงพันธุ์พืชหรือนิติบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายระบุ และผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่จะได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ ในขณะเดียวกัน กฎหมายยังเปิดช่องให้เกษตรกรสามารถเก็บรักษาและใช้เมล็ดพันธุ์ที่ตนเองผลิตไว้เพาะปลูกต่อได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์และสิทธิของเกษตรกร

ความแตกต่างระหว่างอนุสัญญา UPOV 1991 กับพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 รายละเอียด ดังนี้

ประเด็น	อนุสัญญาอุพอฟ 1991	พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
1. ขอบเขตของกฎหมาย	การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ - การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น - การควบคุมกำกับดูแลพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า และกองทุน (CBD/ABS/ITPGRFA)
2. นิยามนักปรับปรุงพันธุ์พืช	ผู้ทำการปรับปรุงพันธุ์พืช ผู้ค้นพบและพัฒนาพันธุ์พืช นายจ้าง ทายาท	ผู้ทำการปรับปรุงพันธุ์หรือพัฒนาพันธุ์จนได้พันธุ์พืชใหม่
3. ชนิดพืชที่เปิดให้พันธุ์ใหม่จดคุ้มครองได้	ทุกชนิดพืช	เฉพาะชนิดพืชที่รัฐมนตรีประกาศเท่านั้น ปัจจุบันมีจำนวน 107 รายการ
4. เงื่อนไขความใหม่	ต้องยังไม่ขายหรือจำหน่ายส่วนขยายพันธุ์หรือสิ่งที่เกี่ยวได้เกินกว่า 1 ปี ภายในประเทศ และในต่างประเทศ 4 ปี สำหรับพืชทั่วไปและ 6 ปี สำหรับไม้ยืนต้น ก่อนวันยื่นขอจดทะเบียน	ต้องยังไม่ขายหรือจำหน่ายส่วนขยายพันธุ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเกินกว่า 1 ปี ก่อนวันยื่นขอจดทะเบียน
5. อายุการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - พืชทั่วไป ไม่ต่ำกว่า 20 ปี - ไม้ยืนต้นและไม้เถายืนต้น ไม่ต่ำกว่า 25 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> - พืชที่ให้ผลผลิตภายในสองปี 12 ปี - พืชที่ให้ผลผลิตเกินกว่าสองปี 17 ปี - พืชใช้เนื้อไม้ 27 ปี

ประเด็น	อนุสัญญาอุพพ 1991	พ.ร.บ. คຸ້ມครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
6. ขอบเขตของสิทธิ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์คຸ້ມครอง - ผลผลิตและ/หรือผลิตภัณฑ์พันธุ์ EDVs - พันธุ์ที่จำเป็นจะต้องใช้พันธุ์คຸ້ມครองในการผลิตทุกครั้ง เช่น ลูกผสมชั่วที่ 1 (F1 Hybrid) 	เฉพาะส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์คຸ້ມครอง
7. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการอนุญาตให้เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์พืชใหม่ ไว้ปลูกต่อได้	สมาชิกอาจพิจารณายืดหยุ่นให้สามารถทำได้ในพืชที่เกษตรกรใช้ส่วนที่เก็บเกี่ยวได้ (harvested material) เป็นส่วนขยายพันธุ์ และมีความสำคัญต่อวิถีปฏิบัติทั่วไปของเกษตรกร (common practice) เช่น ข้าว ถั่ว ข้าวสาลี ข้าวโพด อ้อย	การเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์สำหรับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคຸ້ມครองโดยเกษตรกรด้วยการใช้ส่วนขยายพันธุ์ที่ตนเองเป็นผู้ผลิต
8. การคຸ້ມครองชั่วคราว	กำหนดให้มีการคຸ້ມครองชั่วคราว (Provisional protection) ตั้งแต่วันที่ยื่นขอจด หรือวันที่ประกาศโฆษณา จนถึงวันที่ได้รับการคຸ້ມครอง	ไม่กำหนดให้มีการคຸ້ມครองชั่วคราว
9. การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่	ระบุหลักเกณฑ์อยู่ในกฎหมายหลัก	ระบุหลักเกณฑ์อยู่ในกฎหมายลำดับรอง
10. เงื่อนไขในการรับจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ / เงื่อนไขในการให้ความคຸ້ມครองพันธุ์พืชใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - มีความใหม่ (Novelty) - มีความแตกต่างจากพันธุ์ทั่วไป (Distinctness) - มีความสม่ำเสมอ (Uniformity) - มีความคงตัวทางพันธุกรรม (Stability) - มีการตั้งชื่อที่เหมาะสม (Denomination) - ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติ (Formality) 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความใหม่ (Novelty) - มีความแตกต่างจากพันธุ์ทั่วไป (Distinctness) - มีความสม่ำเสมอ (Uniformity) - มีความคงตัวทางพันธุกรรม (Stability) - มีการตั้งชื่อที่เหมาะสม (Denomination)

ประเด็น	อนุสัญญาอุพูพ 1991	พ.ร.บ. คຸ້ມครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
		<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติ (Formality) - กรณีใช้พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่าในการปรับปรุงพันธุ์ ต้องมีข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS)

2. เกษตรกรและนวัตกรรม: การสำรวจประโยชน์ของการคุ้มครองพันธุ์พืชในทางปฏิบัติ

Farmers and Innovation: Exploring the Benefits of PVP in Practice

ผู้บรรยาย : 1) Mr. Francesco Mattina, President, Community Plant Variety Office, European Union

นวัตกรรมมีประโยชน์ต่อห่วงโซ่เกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ภาคการเกษตรต้องคำนึงถึงทั้งนักปรับปรุงพันธุ์และเกษตรกร CPVO มีประสบการณ์มากกว่า 30 ปี ในสหภาพยุโรป มีการทำงานร่วมกับเกษตรกร นักวิจัย นักปรับปรุงพันธุ์เพื่อพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ในการเกษตรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และทุกคนสามารถเป็นนักปรับปรุงพันธุ์ได้

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศอย่างรุนแรง อาทิเช่น ภูมิภาคมูร์เซีย ประเทศสเปน เป็นภูมิภาคที่แห้งแล้งที่สุดในสเปน จึงมีการทำงานร่วมกันกับนักวิจัย/นักปรับปรุงพันธุ์/เกษตรกร เพื่อปรับปรุงพันธุ์องุ่นให้สามารถแข่งขันทางการตลาดภายในประเทศและระหว่างประเทศ มีการส่งออกไปประเทศทางอเมริกาใต้ สิ่งที่เกิดขึ้นต่าง ๆ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นผลงานจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะเหล่านักปรับปรุงพันธุ์

ในสหภาพยุโรปการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกมีความสำคัญมาก แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของแต่ละประเทศ ประเมินการเป็นประเทศผู้ขายที่สามารถแข่งขันในต่างประเทศได้หรือไม่ ความสำเร็จของการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ในสหภาพยุโรปเกิดขึ้นได้ด้วยกรอบกฎหมายการคุ้มครองพันธุ์พืชระหว่างประเทศอย่างอนุสัญญา UPOV ถึงแม้ว่ายังมีช่องว่างทางกฎหมายอยู่บ้าง เช่น การให้สิทธิเกษตรกรเข้าถึงพันธุ์พืชที่ได้รับความคุ้มครอง แต่การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั่วโลก รวมถึงภูมิภาคเอเชียส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อระบบเกษตรเสมอ การร่วมมือกันจะทำให้สามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านการเกษตรได้ดีขึ้นและได้มาตรฐานเดียวกัน

2) Ms. Sara Piva, Legal and International Cooperation Officer, Community Plant Variety Office, European Union

สิ่งที่เป็นประโยชน์ในการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ซึ่งเป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อพันธุ์พืชใหม่โดยเฉพาะ แตกต่างจากสิทธิบัตร และเกษตรกรก็สามารถเป็นนักปรับปรุงพันธุ์ได้

ข้อยกเว้นสิทธิเกษตรกร คือการอนุญาตให้เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์พืชใหม่ไว้ใช้ในฤดูกาลต่อไปได้ และอนุสัญญา UPOV ก็ได้อนุญาตในประเด็นนี้ สหภาพยุโรปมีระบบที่ให้เกษตรกรที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ช่วยเหลือเกษตรกรที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก เรื่องนี้เป็นประเด็นที่สำคัญและเป็นความไว้วางใจระหว่างนักวิจัย นักปรับปรุงพันธุ์ และเกษตรกร สหภาพยุโรป มีศูนย์ตรวจสอบพันธุ์พืช จำนวน 23 แห่ง มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบประจำแต่ละศูนย์และในขณะเดียวกันพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเหล่านั้นก็ทำหน้าที่เป็นนักปรับปรุงพันธุ์ด้วย

ประโยชน์จากการปรับปรุงพันธุ์และการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ต่อเกษตรกร

1. เกษตรกรมีทางเลือกการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีมากขึ้น
2. พันธุ์พืชสามารถปรับตัวเข้ากับปัจจุบัน เช่น ด้านทาน/ทนทานต่อโรคแมลงศัตรูและการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ
3. มีระบบเกษตรที่ยืดหยุ่น สามารถปรับให้เหมาะสมในแต่ละประเทศ
4. ข้อยกเว้นสิทธิสำหรับเกษตรกรสามารถกำหนดทางนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละประเทศ

ในด้านนักปรับปรุงพันธุ์ทั้งภาครัฐและเอกชน ล้วนมีความเสี่ยงสูงในหลาย ๆ ด้าน ก่อนจะเริ่มดำเนินการปรับปรุงพันธุ์สักพันธุ์หนึ่ง ต้องเข้าใจผู้บริโภค การตลาด เกษตรกรผู้ปลูก สภาพภูมิอากาศ ต้องใช้ต้นทุนทั้งเงินและเวลา ในสหภาพยุโรปจึงให้ความสำคัญในเรื่องนี้และให้อายุการคุ้มครองที่มากกว่าประเทศไทย

เคยได้ยินเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่จะทำลายความหลากหลายของพันธุ์ ถ้าระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ส่งเสริมให้นักปรับปรุงพันธุ์มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นแล้ว จะทำลายความหลากหลายของพันธุ์ได้อย่างไร การมีพันธุ์ใหม่ การรวบรวมพันธุ์ ทำให้ธนาคารเชื้อพันธุ์กรรมพืชมีปริมาณเชื้อพันธุ์กรรมพืชมากขึ้น ควรแยกแยะและให้คำจำกัดความคำว่า “พันธุ์พืชใหม่” ออกจากพันธุ์ดั้งเดิม และการใช้ระบบคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ที่เป็นระบบเดียวกันจะทำให้ได้พันธุ์พืชใหม่ที่มีมาตรฐานเดียวกัน เกษตรกรได้ใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพมาตรฐานเดียวกัน

3) ดร. บุญยานาถ นาถวงษ์ นายกสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้ผลิตและส่งออกเมล็ดพันธุ์รายสำคัญของโลก โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดและฝัก ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกมากกว่า 300 ล้านยูโรต่อปี จุดแข็งของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ไทยเกิดจากทำเลที่ตั้งและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรที่มีความชำนาญสูง และเสรีภาพในการเลือกปลูกพันธุ์พืชเพื่อการผลิต อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ของไทยยังเผชิญกับความท้าทายจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน ภัยแล้ง น้ำท่วม การระบาดของศัตรูพืช การขาดแคลนแรงงานรุ่นใหม่ และความไม่มั่นใจในการลงทุน

พัฒนาพันธุ์พืชใหม่ การพัฒนาพันธุ์พืชหนึ่งชนิดต้องใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 8–15 ปี ตั้งแต่การวิจัย การทดสอบ ไปจนถึง การยอมรับในตลาด จึงต้องอาศัยเทคโนโลยีการปรับปรุงพันธุ์ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ เช่น การตัดต่อยีน (Gene Editing) รวมถึงการสนับสนุนจากนโยบายและกฎหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะระบบการคุ้มครองพันธุ์พืช ที่สอดคล้องกับอนุสัญญา UPOV 1991 ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนและนักวิจัยลงทุนวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ใหม่มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ไทยในระดับสากล การพัฒนาและคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่เป็นรากฐานสำคัญของนวัตกรรมทางการเกษตร ที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี การลงทุน และกรอบกฎหมายที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของภาคเกษตรกรรมไทย

4) ดร. กนกวรรณ ชตเชย Group Head, Public & Regulatory Affairs, East-West Seed International Ltd.

บทบาทสำคัญของนักปรับปรุงพันธุ์พืชในการสร้างนวัตกรรมเมล็ดพันธุ์คุณภาพ มีความจำเป็นต่อการ เพิ่มผลผลิตและยกระดับความมั่นคงทางอาหาร การปรับปรุงพันธุ์ต้องอาศัยแหล่งพันธุกรรมที่หลากหลาย ที่มียุทธศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญ และเทคโนโลยีสนับสนุน เช่น จีโนมิกส์และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งในการพัฒนาพันธุ์หนึ่งพันธุ์ ใช้เวลาเฉลี่ย 5–6 ปี ระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ของบริษัทดำเนินการแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิตเมล็ดพันธุ์ผ่านสัญญากับเกษตรกรรายย่อย การตรวจสอบคุณภาพ การตลาด การส่งออก ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกร เพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกที่ยั่งยืน การคุ้มครองพันธุ์พืช (Plant Variety Protection: PVP) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้นักปรับปรุงพันธุ์สามารถดำเนินงานวิจัยได้ต่อเนื่อง โดยกฎหมายการคุ้มครองพันธุ์พืชที่สอดคล้องกับอนุสัญญา UPOV 1991 จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการลงทุนและเพิ่มทางเลือกเมล็ดพันธุ์คุณภาพแก่เกษตรกร อีกทั้งได้เสนอให้มีความร่วมมือระหว่างสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทยและสำนักงานคุ้มครองพันธุ์พืช เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้ปรับปรุงพันธุ์และการใช้เมล็ดพันธุ์อย่างถูกต้อง เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและส่งเสริมระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นธรรมต่อเกษตรกรไทย

5) คุณสุรวุฒิ ศรีนาม บริษัท เรียวฟาร์ม จำกัด

เรียวฟาร์ม เป็นบริษัทที่มีกิจกรรมหลักคือการผลิตพริกประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ โดยเริ่มจากแนวคิดที่ว่าอาหารไทยมักมีรสชาติจัดจ้าน และเครื่องปรุงที่ทำให้เกิดรสชาติดังกล่าวคือ “พริก” เรียวฟาร์มผลิตพริกขาย ภายในประเทศและส่งออก โดยส่งออกไปประเทศมาเลเซียเยอะที่สุด การปลูกพริกเริ่มต้นจากการปลูกพริกจินดา ต่อมาเมื่อบริษัท อีสท์ เวสต์ ซีด ได้พัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ ออกมาจึงได้เริ่มปลูกพันธุ์ใหม่เหล่านั้น เช่น พันธุ์ซูเปอร์ฮอต ประเทศไทยมีข้อจำกัดในเรื่องความหลากหลายของพันธุ์พริก มีเชื้อพันธุกรรมน้อย ต่อให้มีพันธุ์ใหม่ออกมาก็มักมีลักษณะที่คล้ายกันมาก เมื่อวางเทียบกันในแผงตลาดก็ไม่สามารถแยกพันธุ์ออกจากกันได้ หากระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ของประเทศให้อายุการคุ้มครองมากขึ้นจะทำให้มีแรงผลักดันให้นักปรับปรุงพันธุ์อยากพัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ มากขึ้น เมื่อมีการพัฒนาพันธุ์ใหม่มากขึ้นก็จะมีเชื้อพันธุกรรมที่หลากหลายมากขึ้นด้วย การปลูกเพื่อขายผลผลิตแตกต่างอย่างมากจากการปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้พื้นที่ไม่มากแต่ต้องใช้ความประณีตมากเหมาะสมกับเกษตรกรสูงอายุที่มีทักษะดี หากมีพัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการเพิ่มอาชีพให้เกษตรกรสูงอายุมากขึ้นด้วย

6) ศ. ดร. อภิชาติ วรรณวิจิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ของไทย โดยเฉพาะพันธุ์ข้าวที่เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมเกษตรและการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ข้าวไรซ์เบอร์รี่ได้รับการยกเป็นกรณีศึกษา “Riceberry Model” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพของการคุ้มครองพันธุ์พืชในฐานะทรัพย์สินทางปัญญาที่จับต้องไม่ได้ แต่สามารถสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มมหาศาล ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิด “Breeding Beyond Boundaries” ได้อธิบายการปรับปรุงพันธุ์ที่ก้าวข้ามข้อจำกัดทั้งทางพันธุกรรม กฎหมายภายในประเทศ และกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ การพัฒนาพันธุ์ข้าวไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ เช่น การพัฒนาพันธุ์หอมมะลิและข้าวพันธุ์ RD รุ่นต่าง ๆ ผ่านการกลายพันธุ์ การผสมกลับ และการใช้ยีนจากพันธุ์ที่ทนโรคและทนต่อสภาพแวดล้อม เช่น ยีนทนน้ำท่วม ยีนต้านโรคไหม้ ยีนทนเค็ม ตลอดจนยีนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพเมล็ด เช่น ความหอมและปริมาณอมิโลส จนเกิดเป็นพันธุ์ใหม่ที่ทนทานต่อโรค แมลง ความเค็ม ความร้อน และภัยธรรมชาติ อีกทั้งยังมีคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น การพัฒนาได้ต่อยอดสู่พันธุ์พิเศษอย่าง Rainbow Rice และ Super Riceberry ที่มีความทนทานต่อโรคแมลงและสภาพแวดล้อมเข้ากับคุณสมบัติพิเศษด้านโภชนาการ เช่น ค่าดัชนีน้ำตาลต่ำ สารต้านอนุมูลอิสระสูง และสีเส้นหลากหลายซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น เกษตรท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เครื่องสำอาง และเวชสำอาง นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างการคัดเลือกด้วยเครื่องหมายระดับโมเลกุล และการตัดต่อยีนที่สามารถปรับแต่งพันธุ์พืชได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว

3. เวทีเสวนาและการประชุมกลุ่มย่อย: มุมมองของเกษตรกรไทยต่อเมล็ดพันธุ์ นวัตกรรม และกรอบกฎหมาย

Open Forum and Focused Group Discussion: Thai Farmers’ Perspectives on Seeds, Innovation, and Legal Frameworks

คำถาม

1. ข้าวไรซ์เบอร์รี่มีสายพันธุ์ที่สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปีหรือไม่ เนื่องจากข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ตนปลูกในฤดูนาปรัง ผลผลิตเมล็ดข้าวกล้องมีสีที่อ่อนกว่าฤดูนาปี ทำให้ขายได้ราคาต่ำลง

ตอบ ศ. ดร. อภิชาติ วรรณวิจิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: ข้าวพันธุ์ไรซ์เบอร์รี่เป็นข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง จึงสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปีอยู่แล้ว แต่เนื่องจากอุณหภูมิมีผลต่อความเข้มของสีม่วงของเยื่อหุ้มเมล็ด อากาศเย็นจะทำให้เมล็ดสีเข้มขึ้น จึงทำให้ผลผลิตฤดูนาปีเมล็ดมีสีเข้มกว่าฤดูนาปรังและมีคุณค่าทางโภชนาการสูง หากต้องการให้ข้าวไรซ์เบอร์รี่มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีม่วงเข้มจึงจำเป็นต้องปลูกฤดูนาปี

2. หากต้องการจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ในสหภาพยุโรปต้องชำระค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง

ตอบ Mr. Francesco Mattina:

- กรณียื่นคำขอจดทะเบียนกับทาง CPVO ซึ่งให้ความคุ้มครองครอบคลุมทั้ง 27 ประเทศ ต้องชำระค่าธรรมเนียมค่าขอประมาณ 400 ยูโรต่อพันธุ์

- กรณียื่นคำขอเป็นรายประเทศจะต้องชำระค่าธรรมเนียมคำขอพร้อมภาษีตามข้อกำหนดของแต่ละประเทศ
- กรณีซื้อ DUS Report ต้องชำระค่าธรรมเนียมคำขอประมาณ 300 ยูโรต่อพันธุ์ แต่ในกรณีนี้ CPVO ไม่รับซื้อ DUS Report จากประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้เป็นสมาชิก UPOV จึงทำให้ DUS Report ไม่ใช่มาตรฐานเดียวกัน ค่าธรรมเนียมรายปี คຸ້ມครองครอบคลุม 27 ประเทศ ต้องชำระ 380 ยูโรต่อพันธุ์ต่อปี

ความคิดเห็น

1. เพิ่งได้รู้จักกฎหมายคຸ້ມครองพันธุ์พืชในการประชุมสัมมนาครั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์จะเป็นกระบอกเสียงในการแก้กฎหมายคຸ້ມครองพันธุ์พืชต่อไป

2. เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับได้เริ่มต้นจากการซื้อต้นพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับมาขยายพันธุ์ แล้วขายต้นพันธุ์ต่อ (copy แล้วขาย) ในช่วงแรกก็ขายดี ราคาดี ต่อมาเริ่มมีผู้ผลิตในลักษณะเดียวกันมากขึ้น เกิดการแข่งขันด้านราคา ยังมีผู้ผลิตพันธุ์เดียวกันจำนวนมากขึ้น ราคาที่ยังถูกลง จึงเริ่มมีแนวคิดที่จะเป็นนักปรับปรุงพันธุ์ แล้วพบว่าการพัฒนาพันธุ์สักพันธุ์หนึ่งมีขั้นตอนมากมาย ลูกค้าในปัจจุบันใช้ผลผลิตที่ปรับปรุงพันธุ์ได้จากอดีต ส่วนพันธุ์ที่เริ่มกระบวนการปรับปรุงพันธุ์ในปัจจุบันจะเป็นผลผลิตสำหรับลูกค้าในอนาคต นักปรับปรุงพันธุ์ต้องคาดการณ์ความต้องการของลูกค้าในอีก 5 – 10 ปีข้างหน้า ต้องลงทุน ลงแรงและเวลา สำหรับเกษตรกรที่เป็นนักปรับปรุงพันธุ์ด้วยนั่นถือเป็นการลงทุนที่สูงและเสี่ยงมาก จึงอยากให้กฎหมายคຸ້ມครองพันธุ์พืชสามารถคຸ້ມครองสิทธินักปรับปรุงพันธุ์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. ระบบเมล็ดพันธุ์และสิทธิของเกษตรกรในประเทศไทย: การสำรวจบทบาท ความเป็นจริง และการกำกับดูแล Seed Systems and Farmers' Rights in Thailand: Exploring Roles, Realities, and Regulation

ผู้บรรยาย : 1) Mr. Francesco Mattina, President, Community Plant Variety Office, European Union

ระบบเมล็ดพันธุ์ต่อความยั่งยืนของเกษตรกรรมและห่วงโซ่อาหาร การพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ต้องเกิดขึ้นควบคู่กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและนักปรับปรุงพันธุ์ การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างระบบเกษตรที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและตอบสนองความต้องการทางตลาด CPVO มีประสบการณ์กว่า 30 ปีในการคຸ້ມครองพันธุ์พืชและสนับสนุนนักปรับปรุงพันธุ์ให้สามารถพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ได้อย่างทั่วถึง ภายใต้กรอบกฎหมาย UPOV ที่สร้างมาตรฐานเดียวกันในระดับสากล ความสำเร็จนี้เกิดจากความร่วมมือระหว่างนักปรับปรุงพันธุ์ เกษตรกร และนักวิจัย ซึ่งช่วยให้เกิดนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความท้าทายต่าง ๆ หนึ่งในตัวอย่าง คือภูมิภาคมูร์เซีย ประเทศสเปน ซึ่งเป็นพื้นที่แหล่งผลิตของประเทศ โดยนักปรับปรุงพันธุ์และเกษตรกรร่วมกันปรับปรุงพันธุ์องุ่นให้ทนแล้งและแข่งขันได้ทั้งในตลาดภายในและต่างประเทศ ความร่วมมือนี้สะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของพันธุ์พืชเกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ระบบเมล็ดพันธุ์ควรคำนึงถึงสิทธิของเกษตรกรในการ

เข้าถึงพันธุ์พืชที่ได้รับความคุ้มครอง พร้อมสนับสนุนการพัฒนาพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อสร้างนวัตกรรมและความมั่นคงทางอาหาร การกำกับดูแลที่ถูกต้องสร้างสมดุลระหว่างสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์และการสนับสนุนเกษตรกร การร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ระบบเมล็ดพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และได้มาตรฐานสากล พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางเกษตรในตลาดโลก

2) Ms. Sara Piva, Legal and International Cooperation Officer, Community Plant Variety Office, European Union

ระบบเมล็ดพันธุ์เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเกษตรกรรมยุคใหม่ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แต่ยังเป็นกลไกที่ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาพันธุ์พืชจึงต้องอาศัยทั้งองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร เพื่อให้ได้พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้จริง ระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปรับปรุงพันธุ์คิดค้นและพัฒนาพันธุ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการคุ้มครองสิทธิด้านนวัตกรรมที่ช่วยรักษาความสมดุลระหว่างผู้พัฒนาและผู้ใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืช เช่น ในสหภาพยุโรปได้มีการกำหนดระยะเวลาคุ้มครองพันธุ์พืชที่แตกต่างกันตามชนิดของพืช เช่น พืชทั่วไปมีอายุคุ้มครอง 25 ปี ทั้งนี้เพราะการพัฒนาพันธุ์พืชต้องใช้ระยะเวลาวิจัยและลงทุนสูง จึงจำเป็นต้องมีระบบที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้ปรับปรุงพันธุ์ว่างานของตนจะได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม อย่างไรก็ตามสิทธิของเกษตรกรก็ยังคงได้รับการคุ้มครองเช่นกัน โดยเฉพาะในกรณีของเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับอนุญาตให้เก็บเมล็ดพันธุ์จากผลผลิตของตนเพื่อใช้ปลูกในฤดูกาลถัดไปได้ โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ปรับปรุงพันธุ์ ส่วนเกษตรกรรายใหญ่ที่ใช้พันธุ์เชิงพาณิชย์ในปริมาณมากจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้ปรับปรุงพันธุ์ตามข้อตกลง ระบบนี้จึงพยายามรักษาความสมดุลระหว่างการสนับสนุนนวัตกรรมกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ผลิตในภาคเกษตร การเชื่อมโยงระหว่างการวิจัยและการปฏิบัติจริงในภาคเกษตร โดยการพัฒนาพันธุ์พืชที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากความร่วมมือจากเกษตรกรในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างนักวิจัย ผู้ปรับปรุงพันธุ์ และเกษตรกร จะช่วยให้เกิดพันธุ์พืชที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้จริง ทั้งในด้านผลผลิต ความทนทานต่อโรค และความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ในยุโรปมีศูนย์ทดสอบพันธุ์พืช (Testing Centers) ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณสมบัติและมาตรฐานของพันธุ์ใหม่ เพื่อให้การรับรองเป็นไปอย่างโปร่งใสและน่าเชื่อถือ ซึ่งนอกจากจะเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์แล้ว ยังเป็นกลไกที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะทุกประเทศต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และจำเป็นต้องมีพันธุ์ที่สามารถปรับตัวได้จริงในภาคเกษตรกรรม

ระบบเมล็ดพันธุ์ไม่สามารถใช้รูปแบบเดียวกันได้ทั่วโลก เนื่องจากแต่ละประเทศมีบริบทที่แตกต่างกันทั้งด้านทรัพยากร การบริหารจัดการ และโครงสร้างทางกฎหมาย ดังนั้น การออกแบบระบบที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความเป็นจริงของแต่ละประเทศจึงมีความสำคัญ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและระบบการผลิตโดยรวม การส่งเสริมนวัตกรรมทางการเกษตรและการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรต้องดำเนินไปควบคู่กัน

โดยไม่ละเลยการอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่นและทรัพยากรพันธุกรรมที่ถือเป็นมรดกของชาติ เพราะสิ่งเหล่านี้คือพื้นฐานของการพัฒนาเกษตรกรรมที่ยั่งยืนในอนาคต ระบบเมล็ดพันธุ์ที่เข้มแข็งจึงต้องอาศัยทั้งการคุ้มครองสิทธิ การสร้างนวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับความมั่นคงทางอาหารของประเทศในระยะยาว

3) ดร.บุญญานาถ นาถวงษ์ นายกสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เป็นระบบกฎหมายเฉพาะ (*sui generis system*) จัดทำขึ้นเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์และการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกร กฎหมายดังกล่าวให้สิทธิแก่ผู้ปรับปรุงพันธุ์พืชในการผลิต จำหน่าย นำเข้า และส่งออกพันธุ์พืชใหม่ โดยมีระยะเวลาคุ้มครองแตกต่างกันตามประเภทของพืช ทั้งนี้ประเทศไทยยังไม่เป็นภาคีสัญญา UPOV 1991 ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลด้านการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ทำให้สิทธิคุ้มครองของนักปรับปรุงพันธุ์ไทยยังไม่เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ สาธารณคดีระหว่างกฎหมายไทยกับอนุสัญญา UPOV 1991 เช่น การคุ้มครองพันธุ์ที่เกิดจากพันธุ์เดิม (Essentially Derived Varieties: EDV) ที่กฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติรองรับ ระยะเวลาคุ้มครองที่สั้นกว่า และคำนิยามของ “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” ที่ไม่ชัดเจน รวมถึงกระบวนการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์พันธุ์พืชที่อาจซ้ำซ้อนกับระบบการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ (Access and Benefit Sharing: ABS) ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยและการลงทุนของภาคเอกชน การปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของไทยให้สอดคล้องกับหลักการของ UPOV 1991 โดยยังคงคำนึงถึงการรักษาสมดุลระหว่างสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์และสิทธิของเกษตรกร เช่น การกำหนดเงื่อนไขให้เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ปลูกเองได้ในระดับที่เหมาะสม การกำหนดกลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ที่โปร่งใส และการกำหนดระยะเวลาคุ้มครองที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยและบริษัทเมล็ดพันธุ์ลงทุนพัฒนาพันธุ์ใหม่มากขึ้น

4) ดร. กนกวรรณ ขตเชย Group Head, Public & Regulatory Affairs, East-West Seed International Ltd.

โครงสร้างระบบเมล็ดพันธุ์และสิทธิของเกษตรกรในประเทศไทย โดยอ้างอิงหลักการจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGRFA) ซึ่งประกอบด้วยสิทธิสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ สิทธิในการเก็บ ใช้ แลกเปลี่ยน และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์จากผลผลิตของตน สิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านทรัพยากรพันธุกรรม สิทธิในการได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และสิทธิในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม ระบบเมล็ดพันธุ์ของไทยประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงเกษตรฯ และกรมวิชาการเกษตร ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรเกษตรกร และชุมชนท้องถิ่น โดยมีคุณภาพเมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความต้องการของเกษตรกร ได้แก่ ความงอก ความบริสุทธิ์ทางพันธุกรรม การปลอดโรค ความต้านทานต่อโรคและสภาพแวดล้อม รวมถึงคุณลักษณะทางกายภาพและคุณค่าทางโภชนาการ อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ เช่น ระบบรับรองพันธุ์ การนำเข้าเมล็ดพันธุ์ การคุ้มครองพันธุ์พืช และการบังคับใช้สิทธิตาม PVP ซึ่งยังต้องปรับให้สอดคล้องกับ

มาตรฐานสากล ทั้งในด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ และการบริหารจัดการการเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS) ประเทศไทยมีพื้นฐานที่เข้มแข็งด้านกฎหมายเมล็ดพันธุ์และการคุ้มครองพันธุ์พืช แต่ยังคงมีความท้าทายในการบังคับใช้ จึงควรเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เกษตรกร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาระบบเมล็ดพันธุ์ให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง

5) คุณสุรวุฒิ ศรีนาม บริษัท เร็ลฟาร์ม จำกัด

ปัจจุบันเกษตรกรไทยมีทักษะที่เพิ่มขึ้น ระบบคุ้มครองพันธุ์พืชจะส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนหากกฎหมายกำหนดอายุความคุ้มครองมากขึ้น เช่น หากเกษตรกรสามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่และปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ให้เหมาะสมกับการผลิตผลิตภัณฑ์นั้น จากนั้นได้รับความคุ้มครองพันธุ์ตามกฎหมาย สามารถใช้พันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับ ความคุ้มครอง (วัตถุดิบ) ผลิตผลิตภัณฑ์ได้นานตามอายุการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่นั้น ธุรกิจจึงมีความยั่งยืน แต่หากกฎหมายให้อายุการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่น้อย อาจส่งผลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ สิ่งที่น่ากลัวคือการแข่งขันกับต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน คนไทยอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันจึงอาจมองข้ามการเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น ในช่วงแรกพันธุ์พืชใหม่มีราคาสูง ต่อมามีคนซื้อพันธุ์มาปลูกและ copy ขายแข่ง ทำให้มีผลผลิตในตลาดจำนวนมาก ราคาจึงตก นำมาสู่ตลาดพัง (ธุรกิจพัง) ในที่สุด

6) ศ. ดร. อภิชาติ วรรณวิจิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความสำคัญของกฎหมายเมล็ดพันธุ์ในฐานะเครื่องมือที่คุ้มครองทั้งผู้ผลิต นักปรับปรุงพันธุ์ และเกษตรกร โดยกฎหมายเมล็ดพันธุ์มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ป้องกันการหลอกลวงจากเมล็ดพันธุ์ปลอม หรือเมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพ รวมถึงรักษามาตรฐานทางการค้าในตลาดเกษตรกรรมไทย กฎหมายกำหนดให้เมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายต้องผ่านการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน เช่น ความงอก ความบริสุทธิ์ เพื่อให้เกษตรกรได้รับเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และให้ผลผลิตที่มั่นคง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนในการผลิตหรือจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ที่ให้นักปรับปรุงพันธุ์มีสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ปลูกในฤดูกาลต่อไปภายใต้เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด เพื่อสร้างสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ปรับปรุงพันธุ์กับสิทธิของเกษตรกร การเข้าใจกฎหมายเมล็ดพันธุ์ไม่เพียงช่วยให้เกษตรกรปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดความเสี่ยงจากการใช้เมล็ดพันธุ์ด้อยคุณภาพ และส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระบบการพัฒนาและคุ้มครองพันธุ์พืชของประเทศอย่างยั่งยืน

5. เวทีเสวนาและการประชุมกลุ่มย่อย: ระบบเมล็ดพันธุ์ ความเป็นจริงของเกษตรกร และทางเลือกเชิงนโยบายในประเทศไทย

Open Forum and Focused Group Discussion on Seed Systems, Farmer Realities, and Policy Options in Thailand: A Multi-Stakeholder Dialogue

หลังจากผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังการบรรยายในเรื่องของอนุสัญญา UPOV แล้ว หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้มีความสอดคล้องและเข้าเป็นสมาชิก UPOV 1991 เกษตรกร ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้เกี่ยวข้องจะสนับสนุนหรือไม่ และมีความคิดเห็นอย่างไรใน 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ประเทศไทยควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องหรือไม่ เพราะเหตุใด

2. ในการเพาะปลูกพืช ท่านเลือกใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งใด โปรดระบุเหตุผล

3. หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้มีความสอดคล้องและเข้าเป็นสมาชิก UPOV ท่านจะสนับสนุนหรือไม่ และมีความคิดเห็นอย่างไร

โดยการใช้สี (color code) ในการตอบแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สีเขียว = สนับสนุน สีเหลือง = มีความกังวล และสีแดง = ไม่สนับสนุน หากไม่สนับสนุน หรือมีข้อติดขัด หรือมีข้อห่วงกังวลในเรื่องใดขอแจ้งข้อห่วงกังวลด้วย เพื่อให้เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องจะได้ตอบคำถามและชี้แจงหากเป็นประเด็นที่เข้าใจผิดหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน และรวบรวมเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานต่อไป

แบ่งกลุ่มเกษตรกรเป็น 4 กลุ่ม คือ

1) เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 7 คน

2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด/พืชไร่ จำนวน 8 คน

3) เกษตรกรผู้ปลูกผัก จำนวน 10 คน

4) เกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับและไม้ผล จำนวน 19 คน

ภายหลังการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นในบริบทของตนตามคำถามข้างต้น ให้ส่งตัวแทนนำเสนอกลุ่มละ 1 คน โดยมีรายละเอียดในข้อคิดเห็นและผลสรุป ดังนี้

กลุ่ม	ความคิดเห็น
กลุ่มข้าว	<p>1. เห็นด้วยที่ประเทศไทยควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง เพราะเกษตรกรจะมีทางเลือกให้ได้ใช้พันธุ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และมีผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น</p> <p>2. การเพาะปลูกพืชใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p> <p>3. เห็นด้วย หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้มีความสอดคล้องและเข้าเป็นสมาชิก UPOV เพราะเป็นประโยชน์ต่อนักปรับปรุงพันธุ์ นักวิจัย และเกษตรกร</p>

กลุ่ม	ความคิดเห็น
	<p>ข้อกังวล เมล็ดพันธุ์จะแพงขึ้น และการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง โดยปกติมีการเก็บอยู่บ้างโดยเกษตรกรจะคำนวณให้พอปลูกเฉพาะในพื้นที่ เป็นพันธุ์ที่ใช้บริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว</p>
<p>กลุ่มข้าวโพด/พืชไร่</p>	<p>1. เห็นด้วยที่ประเทศไทยควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง เพราะเกษตรกรจะมีทางเลือกให้ได้ใช้พันธุ์ใหม่ ๆ ที่มีผลผลิตดี มีคุณภาพ</p> <p>2. การเพาะปลูกพืชชื่อเมล็ดพันธุ์ใหม่ที่ปลูก เนื่องจากปลูกแล้วมีอัตราการงอกที่ดีกว่าการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และได้ผลผลิตสูง โดยชื่อเมล็ดพันธุ์จากสหกรณ์ ร้านค้าเมล็ดพันธุ์ พ่อค้าคนกลาง ซื้อออนไลน์ (ราคาถูกแต่มีความเสี่ยง)</p> <p>3. เห็นด้วย หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้มีความสอดคล้องและเข้าเป็นสมาชิก UPOV เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่ดี สนับสนุนนักปรับปรุงพันธุ์ ถ้านักปรับปรุงพันธุ์ลงทุนแล้วคุ้มทุนก็อาจจะส่งผลให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และราคาถูกลง</p> <p>ข้อกังวล เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ในแปลงของตนได้หรือไม่ และไม่ทราบเงื่อนไขของการใช้พันธุ์คุ้มครอง</p>
<p>กลุ่มผัก</p>	<p>1. เห็นด้วยที่ประเทศไทยควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง เพราะเกษตรกรจะมีทางเลือกให้ได้ใช้พันธุ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ตลอดทั้งปี</p> <p>2. การเพาะปลูกพืชชื่อเมล็ดพันธุ์ปลูกใหม่จากบริษัททุกครั้ง เนื่องจากอัตราการงอกและผลผลิตสูง มีความคุ้มค่า ปกติใช้พันธุ์ลูกผสม F1 โดยปกติไม่นิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ เพราะพืชผักมีอายุสั้น และการเก็บเมล็ดไว้ปลูกต่อจะให้ผลผลิตที่ลดลงในกรณีเป็นพันธุ์ลูกผสม F1</p> <p>3. เห็นด้วย หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้มีความสอดคล้องและเข้าเป็นสมาชิก UPOV เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่ดี สนับสนุนนักปรับปรุงพันธุ์ ถ้านักปรับปรุงพันธุ์ลงทุนแล้วคุ้มทุนก็อาจจะส่งผลให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และราคาถูกลง</p> <p>ข้อกังวล เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ในแปลงของตนได้หรือไม่ และไม่ทราบเงื่อนไขของการใช้พันธุ์คุ้มครอง</p>

กลุ่ม	ความคิดเห็น
กลุ่มไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ผล	<p>1. เห็นด้วยที่ประเทศไทยควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง ในกรณีไม้ดอกไม้ประดับต้องมีการปรับปรุงพันธุ์หลาย ๆ พันธุ์ เนื่องจากเป็นไปตามกลไกความนิยมและความต้องการของตลาด</p> <p>2. การเพาะปลูกพืชผลิตและใช้พันธุ์ของตนเอง เนื่องจากปลอดภัยและทราบแหล่งที่มา และตรงตามพันธุ์</p> <p>3. เห็นด้วย หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชให้มีความสอดคล้อง และเข้าเป็นสมาชิก UPOV</p> <p>ข้อกังวล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในกรณีเกษตรกรโดนละเมิดจะดำเนินการอย่างไร - หากเกษตรกรโดนละเมิด ณ ต่างประเทศจะมีมาตรการหรือมีการดำเนินการอย่างไร - พันธุ์พืชดั้งเดิมจะลดลงหรือหายไป

ผลการรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกร

กลุ่ม	ความคิดเห็น ข้อห่วงกังวล และข้อเสนอแนะ			
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ข้อห่วงกังวล	ข้อเสนอแนะ
1. ข้าว (7)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง - เพราะเกษตรกรจะมีทางเลือก และการที่มีพันธุ์ใหม่พันธุ์ดีมีมาก ๆ จะทำให้มีผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น		- เมล็ดพันธุ์อาจจะแพงขึ้น - เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ในแปลงของตนได้หรือไม่	
2. ข้าวโพด (10)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง - เพราะเกษตรกรจะมีทางเลือก และการที่มีพันธุ์ใหม่พันธุ์ดีมีมาก ๆ จะทำให้มีผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น		- เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ในแปลงของตนได้หรือไม่ - ไม่ทราบเงื่อนไขของการใช้พันธุ์คุ้มครอง	หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับ UPOV
3. ผัก (8)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง - เพราะเกษตรกรจะมีทางเลือกพันธุ์ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ตลอดทั้งปี - มีพันธุ์ที่ดีสม่ำเสมอใช้ปลูกให้ผลผลิตดี			- พันธุ์ใหม่ควรมีลักษณะที่ดีเพื่อประโยชน์ต่อเกษตรกร - ควรเพิ่มระยะเวลาการคุ้มครอง

กลุ่ม		ความคิดเห็น ข้อห่วงกังวล และข้อเสนอแนะ			
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ข้อห่วงกังวล	ข้อเสนอแนะ
					- ควรมีระบบการยื่น จดทะเบียนออนไลน์ - กิจกรรมการ ฝึกอบรมให้ความรู้ แก่เกษตรกร
4.	ไม้ดอกไม้ ประดับ ไม้ ผล (19)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง - ต้องมีการปรับปรุงพันธุ์ให้มีหลาย ๆ พันธุ์ เนื่องจากเป็นไปตามกลไกความนิยมและความ ต้องการของตลาด		- หากเกษตรกรโดนละเมิด ณ ต่างประเทศจะมีมาตรการหรือมี การดำเนินการอย่างไร - พันธุ์พืชดั้งเดิมจะลดลงหรือ หายไป	ควรมีการสนับสนุน จากภาครัฐในการจด ทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ เช่น ลด ค่าธรรมเนียม ลด ต้นทุน ฯลฯ

ภาพประกอบการสัมมนาวันที่สอง

ภาพประกอบการสัมมนาวันที่สอง กิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกร

เกษตรกรกลุ่มข้าว

เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่

เกษตรกรกลุ่มผัก

เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ผล

เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ผล (ต่อ)

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1 กันยายน 2568 เวลา 09:00 – 17:00 น. ณ ห้องประชุมกรุงเทพ 2 ชั้น

โรงแรมเซ็นทารา แกรนด์ เซ็นทรัลพลาซ่า ลาดพร้าว กรุงเทพฯ

1. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา 21 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1.	นางสาวธิดากุญแจ แสนอุดม	กรมวิชาการเกษตร
2.	นายปาน ปานขาว	กรมวิชาการเกษตร
3.	นางสาวรุ่งทิวา ธนาคาตุ	กรมวิชาการเกษตร
4.	นางสาววารภรณ์ ทองพันธ์	กรมวิชาการเกษตร
5.	นายปณิพัทธ์ กฤษสมักร	กรมวิชาการเกษตร
6.	นางสาวณัฐพร เสียงอ่อน	กรมวิชาการเกษตร
7.	นายอัฐพร สิทธิวิภูศิริ	กรมวิชาการเกษตร
8.	นางสาววิวรรณายา คล้อยสาย	กรมวิชาการเกษตร
9.	นางสาวชาลิสสา แจ่มสกุล	กรมวิชาการเกษตร
10.	นางสาวมณีนยา ต้นเปาว์	กรมวิชาการเกษตร
11.	นายฉลอง เกิดศรี	กรมวิชาการเกษตร
12.	นางสาวกนกนันท์ คงครินทร์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
13.	นางสาวณตะวัน ศรีจิตต์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
14.	นางสาวอรสิณี วรสิงห์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
15.	นางสาวภัทรรัักษ์ ธนาศุภวัฒน์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
16.	นางสาวมนพัชร์ มณีวงศ์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
17.	นางสาวณัฐศุดา กระจ่างมล	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
18.	นางสาวสุปราณี คงเกียรติกมล	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
19.	นางสาวธัญวรัตน์ เล้าห์อารีวุฒิ	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
20.	นางสาวชัชมาศ กาญจนอุดมการ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
21.	นางสาวบุบผา เตชะภัทรพร	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

2. สมาคม 17 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1.	ดร. บุญญานาถ นาถวงษ์	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
2.	นางสาวณัฐธนิชา หฤรัักษ์	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
3.	นายไตรทิพย์ อยู่สินธุ์	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
4.	รศ.ดร. คมสัน อำนวยสิทธิ์	สมาคมเมล็ดพันธุ์แห่งประเทศไทย
5.	นางชวนพิศ อรุณรังสีกุล	สมาคมเมล็ดพันธุ์แห่งประเทศไทย
6.	นางลัดดา ธีระพร	มหาวิทยาลัยเอเซีย
7.	ศ. ดร. ราเชน ธีระพร	สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์
8.	นายพาโชค พงษ์พานิช	บริษัท แปซิฟิกเมล็ดพันธุ์ จำกัด
9.	นายณภัทร คุณาชาติภิมล	บริษัท ไบเออร์ ไทย จำกัด
10.	นางสาวณัฐธิรา เร่งเร็ว	บริษัท ไบเออร์ ไทย จำกัด
11.	นางสาวภารณี อุดลยพิเชษฐ์	บริษัท ไบเออร์ ไทย จำกัด
12.	นางชนิกา เอี่ยมสุภาชิต	สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์
13.	ดร. นิพนธ์ เอี่ยมสุภาชิต	สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์
14.	นายวิชา ธิติประเสริฐ	สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์
15.	นางสาวกัญต์ฤทัย รับพร	บริษัท คอร์เทวา อะกริไซเอนซ์ (ประเทศไทย) จำกัด
16.	รศ. ดร. สุรวิช วรรณไกรโรจน์	สมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
17.	นายสามารถ อัดทอง	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ข้าวไทย

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 3 กันยายน 2568 เวลา 09:00 – 17:00 น.

ณ ห้องประชุมปารีส ชั้น 2 โรงแรมเมอร์เคียว จังหวัดเชียงใหม่

1. หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่มเกษตรกร
1.	นางสาวธิดากัญญา แสนอุดม	กรมวิชาการเกษตร
2.	นายปาน ปานขาว	กรมวิชาการเกษตร
3.	นางสาวรุ่งทิพา ธำธาตุ	กรมวิชาการเกษตร
4.	นายปณิพัทธ์ กฤษสมักร	กรมวิชาการเกษตร
5.	นางสาวณัฐพร เสียงอ่อน	กรมวิชาการเกษตร
6.	นายอัฐพร สิทธิวิภูศิริ	กรมวิชาการเกษตร
7.	นางสาวชาลิสสา แจ่มสกุล	กรมวิชาการเกษตร
8.	นายตฤพล โพธิ์เกตุ	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่
9.	นางกนกรัตน์ ยุกศิริรัตน์	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่
10.	นายสรศักดิ์ ธนน์ไชย	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่
11.	นายกล้าป์ มวลจันทร์	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่
12.	นางสาวพิมพ์ชนก เลิศพรหมพันธ์	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่

2. สมาคมและบริษัทปรับปรุงพันธุ์ จำนวน 12 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่มเกษตรกร
1.	ดร. บุญยวนาถ นาถวงษ์	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
2.	นางสาวณัฐชา เจนต์เกษการณ	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
3.	นายไตรทิพย์ อยู่สินธ์	สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย
4.	นางสาวมันทนา เรือนปัญญา	บริษัท โฮมซีดีส์ จำกัด
5.	นายพรพันธ์ ภู่อ้อมพันธุ์	บริษัท โฮมซีดีส์ จำกัด
6.	นายสิทธิชัย พิระภาสกร	บริษัท โฮมซีดีส์ จำกัด
7.	นางสาวณัฐธิดา เร่งเร็ว	บริษัท ไบเออร์ ไทย จำกัด
8.	ดร. กนกวรรณ ชดเชย	บริษัท อีสท์ เวสต์ ซีดี จำกัด

9.	นางสาวภัศราภรณ์ สุริยะรังษี	บริษัท อีสท์ เวสต์ ซีต จำกัด
10.	นางสาวมະຍຸຣີ ຍະສິບ	บริษัท อีสท์ เวสต์ ซีต จำกัด
11.	นางสาววรรณกร วัฒนาเกษมสัตย์	บริษัท ซินเจนทา ครอป โปรเทคชั่น จำกัด
12.	นายอิทธิพงษ์ เลี่ยมทรรัตน์	สวนลานนา จังหวัดเชียงใหม่

3. เกษตรกร จำนวน 44 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่มเกษตรกร
1.	นายพั๊ด ไชยวงศ์	เกษตรกรกลุ่มข้าว
2.	นายสุทิศ มอยไซ	เกษตรกรกลุ่มข้าว
3.	นายอร่าม หล้าทิพย์	เกษตรกรกลุ่มข้าว
4.	นายอินผล ญาสมุทร	เกษตรกรกลุ่มข้าว
5.	นายประสงค์ ใจปิน	เกษตรกรกลุ่มข้าว
6.	นายอำพล แสนหล้า	เกษตรกรกลุ่มข้าว
7.	นายอำพร พวงใจแสง	เกษตรกรกลุ่มข้าว
8.	นายมาณพ สำราญรักใจ	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
9.	นายดวงจันทร์ ธรรมชาติมณี	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
10.	นายศักดิ์สิทธิ์ สมพรโชคชัย	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
11.	นายธงชัย เสรีประชาคม	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
12.	นายปรีชา ร่วงทองแม่ศึก	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
13.	นายวิโรจน์ ประมูลเงินทอง	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
14.	นายสุชาติ เจริญสิทธิกุล	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
15.	คุณทนงค์ มาแสง	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
16.	พวงเพชร วิทรชัย	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
17.	คุณวรินทร์ ชมชวน	เกษตรกรกลุ่มข้าวโพด/พืชไร่
18.	นายธรรณธรณ์ ชัยการ	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
19.	นายวีรชาติ เจอภัสสรรุ่ง	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
20.	นายประยูร สุวรรณสันติชัย	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
21.	ลุงจันทร์	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
22.	พี่หล้า	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
23.	แม่ตา	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่มเกษตรกร
24.	อัมพร เสาร์คำ	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
25.	คุณยอดเรือน ปทุม	เกษตรกรกลุ่มพืชผัก
26.	นายชิตพงศ์ ประดิษฐสุวรรณ	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
27.	นายภวินทวีชัย รุ่งรัมย์	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
28.	นายปลลพ รุ่งรัมย์	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
29.	นายฐิติพงศ์ เหลี่ยมไตรรัตน์	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
30.	นายตะวัน โททน	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
31.	นายมนัส ปานเนตร	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
32.	นางสาวชิลลา เอลู	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
33.	นางคำทอง ปูวัน	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
34.	นายปุ๊แอ เจริญสุขบุญสังข์	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ
35.	นางสาวอัญชสิทธิ์ แสงเอี่ยม	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ/ไม้ผล
36.	น.ส.พิชานันท์ กังหัน	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ/ไม้ผล
37.	นางสาวพรเพ็ญ หมอกมูมเมือง	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ/ไม้ผล
38.	นางกฤษชญา สวัสดิ์	เกษตรกรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ/ไม้ผล
39.	นายสุทัศน์ ยงศักดิ์วัฒน์	เกษตรกรกลุ่มไม้ผล (ส้มเขียวหวาน)
40.	นายถาวร มุทาพัสวี่	เกษตรกรกลุ่มไม้ผล (ส้มเขียวหวาน)
41.	นาย ศุภชัย แซ่ก๊อ	เกษตรกรกลุ่มไม้ผล (ส้มเขียวหวาน)
42.	นายอาสา นิธิสกุลบวร	เกษตรกรกลุ่มไม้ผล (ส้มเขียวหวาน)
43.	นายธวัช แสงเพชรไพบูรณ์	เกษตรกรกลุ่มไม้ผล (ส้มเขียวหวาน)
44.	คุณอัมพิกา ไชยวุฒิ	เกษตรกรกลุ่มไม้ผล (กล้วย)